

OPPEGÅRD HISTORIELAG

Medlemsblad Nr. 2/2015

Stokkbåten er kommet til kolben

13. april 2015 ble en merkedag. Da var stokkbåten, som ble hentet opp av Gjersjøen på forsommeren 2009, på plass i Kolben. I forrige nummer av medlemsbladet kunne du lese om det store prosjektet, som takket være ildsjelen Bjørn G. Lunder, nå vises frem for allmennheten.

Ved en enkel seremoni ble båten avduket av Oppegårds ordfører Ildri Eidem Løvaas, og på bildet ser vi henne takke Bjørn G. Lunder for innsatsen. Med på bildet er også Historielagets formann Egil Wenger og tidligere leder for Follo Museum, Stein Barli. Barli var en av dem som tok i mot stokkbåten og sørget for at den ble riktig behandlet i første del av prosessen frem til den var ferdig konserverert.

Oppegård Historielags styre 2015 - 2016

1 rekke fra venstre: Steinar Karlsrud, Marianne Bonde Hansen, Egil Venger
2 rekke fra venstre. Nils B Olsen, Severin Breivik, Einar Skillebekk, Finn E Edvardsen

Etter årsmøtet 5. mars konstituerte styret seg slik:

Egil Venger, leder, telefon 97 74 90 02, epost egil@wenger.no

Han er også formelt valgt til kasserer, men funksjonen ivaretas i praksis av Gustav Fredrik Huseby, e-post: fredrik.huseby@gmail.com

Steinar Karlsrud, nestleder, tlf 95 87 99 36, epost steinar.karlsrud@gmail.com

Marianne Bonde Hansen, styremedlem 90 97 60 78 marianneboha@hotmail.com

Nils B Olsen, sekretær, 41 56 08 85, joru-we@online.no

Severin Breivik, styremedlem, tlf 92 88 84 87 cevrin@live.no

Einar Skillebekk, styremedlem, tlf 92 05 05 95, skillebekk.einar@gmail.com

Finn E. Edvardsen, styremedlem, tlf 91 14 67 87, finn.e.edvardsen@gmail.com

Web redaktør: Siri Iversen: siri.iversen@gmail.com

Hjemmeside: www.oppegard-historielag.org

E – post adresse: oppegard.historielag@gmail.com

Postadresse: Oppegård Historielag, Postboks 12, 1411 Kolbotn

Revisor: Elisabeth Storløkken

Valgkomite: Bjørn Egil Jensen (leder), Bjørn Engebretsen og Siri Iversen

Redaksjonskomite for medlemsbladet: Siri Iversen, Odd-Ståle Indreide og Nils B Olsen

LEDEREN HAR ORDET

Halve jubileumsåret er over. Det vil si at også halvparten av planlagt program er gjennomført. Fire foredrag (eller kåserier har vi vel kalt det) i samarbeid med Biblioteket, egen sightseeingtur i kommunen med buss, og en skikkelig historisk vandring på Kirkeveien, på tvers av kommunen. Vi er godt fornøyd med oppslutningen. Når vi nå går mot høstprogrammet, kan det bli spennende å se om vi får tilnærmet oppslutning på denne andre runden... Vi har bra tilbakemeldinger, særlig på rusleturen, som jo også innebærer båtoverfart på Gjersjøen og flere spill/foredrag av særs kompetente personer.

I tillegg til de aktivitetene vi spiller inn etter hvert (se program bak i bladet, og spesielle omtale ellers), har vi jo utstilling av stokkbåten i Foajeen i Kolben, og utstillingen av Steinalder gjenstandene (utlånt fra Kulturhistorisk museum) i Biblioteket. Begge disse tiltakene kommer til å bli stående året ut.

Takket være to av styremedlemmene våre, Severin Breivik og Finn Edvardsen, har den oppvoksende slekt fått sin input. Med kalenderen vår *Oppegård i 100* som tema, har de to vært timelærere for 19 skoleklasser, (nesten 500 elever) om kommunens 100 år. Flott!

Når dette leses, er utstillingen vi har deltatt i, "Sommerutstillingen" i Biblioteks galleriet, tatt ned. Der viste vi fram Formannskapsbordet av 1915, Roald Amundsens ski, gamle bilder med korte orienteringstekster og flere steinalder gjenstander m.m. (til dels i privat eie). Håper riktig mange var innoft de snaue 2 månedene denne utstillingen sto oppe.

Selv i disse jubileumstider foregår det også andre ting - selv i disse sommertider er det ting å ta tak i, må vite. Denne sommeren har vi faktisk fått 3-4 oppfordringer til å gi uttalelse til reguleringsplaner, fra "under forberedelse" til "klar for gjennomføring". Når slike oppfordringer kommer på bordet i sommertiden, kan man lure på om det er bevisst. Mange vil nok ikke føle seg i stand til å gjøre tilfredsstillende arbeid midt på sommeren. Da er vi vel heldige denne gangen. Det synes ikke som om det er behov for oss i kulturminnevernet å sette krefter inn på noen uttalelse denne gangen. Da ville vi har vært betraktelig mer engasjert om vi på forhånd hadde vært tatt med på planleggingen av skogshogsten på sentrale felt på Svartskog. Vi jobber fortsatt med å "ta inn igjen" det som kulturminnevernet mistet ved å måtte agere etter at hogsten var gjennomført.

Vi ønsker oss aktive kulturminnerinteresserte med på aktivitetene våre til høsten. Vel møtt!

Egil Wenger, leder.

ÅRSMØTEPROTOKOLL FOR OPPEGÅRD HISTORIELAG

5. MARS 2015, I PEIESTUEN KOLBEN KULTURHUS

Leder Egil Wenger ønsket de 25 fremmøtte medlemmene velkommen. Æresmedlem Molle Bjørgås og kveldens foredragsholder, Harald Lundstedt, ble ønsket spesielt velkommen.

Dagsorden:

Sak 1: Godkjenning av innkallingen:

Innkallingen var kunngjort i henhold til vedtektene. Enstemmig godkjent.

Sak 2: Konstituering, valg av møteleder, referent og to medlemmer til å undertegne protokollen: Egil Wenger ble valgt til møteleder, Nils B Olsen til referent, og til å undertegne årsmøteprotokollen ble Thea Sundt og Ragnfrid Kirkeberg Pedersen valgt.

Sak 3: Godkjenning av årsberetningen:

Møtelederen gjennomgikk årsberetningen (gjengitt i Historielagets medlemsblad nr 1/2015) punkt for punkt, og kommenterte enkelte punkter. Det ble spesielt kommentert og gitt honnør for, den kåseriserien som Steinar Karlsrud har holdt på Bjørkås sykehjem. Det at Egil Wenger mottok Oppegård kommunes frivillighetspris for 2014 ble også kommentert som en positiv tilbakemelding til lagets arbeid. Dette ble fremført av Willy Østberg, som samtidig påpekte at det i aktivitetsoversikten manglet et punkt om hans foredrag på åpningen av Tyrigrava. Årsberetningen enstemmig vedtatt.

Sak 4: Godkjenning av regnskapet for 2014:

Regnskapet ble presentert av lederen, og kommentert av regnskapsfører Gustav Fredrik Huseby. Historielaget har god økonomi, bl.a. takket være kalendersalget. Willy Østberg kommenterte at det eksisterer et "Lokalhistorisk fond" som forvaltes av en styringsgruppe. Han ba laget følge med og se til at overskuddet blir overført til fondet, etter at kostnadene ved utgivelsen av jubileumsboken er dekket. Fondet kan bli aktuelt for delfinansiering av en fremtidig utgivelse av en "Gårds- og slektshistorie" for kommunen.

Regnskapet ble enstemmig vedtatt.

Sak 5: Fastsettelse av kontingent for 2016:

Styret foreslo at kontingenten i 2016 skal være den samme som i 2015, kr. 300,- pr.

medlemskap. Nå ligger både Follominne og kalenderen inne i kontingentbeløpet. Det ble anmodet om at styret i løpet av 2015 vurderer en økning for å møte økte kostnader.

Kontingentfastsettelsen ble enstemmig vedtatt.

Sak 6: Budsjet for 2015:

Lederen kommenterte det fremlagte budsjett for 2015 ut fra at vi har flere store arrangement knyttet til Oppgård kommunes 100 års jubileum. Det er søkt om støtte fra kommunen for disse aktivitetene og de forventes dekket.

Det fremlagte budsjett ble enstemmig vedtatt.

Sak 7: Innkome forslag:

Det var kommet inn et forslag fra Geir Bage Skarheim som, etter en vurdering i styret, forelå i omforent utgave:

“Vesentlige strekninger av Oldtidsveiene i Oppgård er påvist med sikkerhet, eller stor grad av sikkerhet. Bare strekningen Grønliåsen – Fløysbonn er fredet. Historielaget bør søke å få fredet flere av de påviste strekningene. Årsmøtet henstiller til styret om å få satt igang arbeid med fredning av flere strekninger. Som virkemiddel bør det kunne nedsettes et utvalg med sentrale og interesserte personer for å arbeide videre med saken overfor overordnede myndigheter.”

Lederen kommenterte forslaget i forhold til muligheten for å få vernet de deler av Oldtidsveien som går langs gårsvei og over gårdstun. Willy Østberg påpekte tidsaspektet ved fredningssaker og ba laget i det videre arbeid se på andre fredningsformer som for eksempel avtale med grunneiere om ”frivillig fredning”.

Det fremlagte forslag ble enstemmig vedtatt.

Sak 8: Valg:

Valgkomiteen har bestått av Bjørn Egil Jensen, Bjørn Engebretsen og Sverre Christiansen.

Valg av styre: Følgende sto på valg i 2015: Egil Wenger, på valg som leder for ett år. Han hadde sagt ja til gjenvalg og ble valgt med akklamasjon. Nils B Olsen, Steinar Karlsrud og Finn E Edvardsen sto på valg som styremedlemmer for to år, de hadde sagt ja til gjenvalg og ble valgt med akklamasjon.

Etter årsmøtet består styret av:

Leder Egil Wenger	gjenvalgt for 1 år
Styremedlem Einar Skillebekk	ikke på valg 1 år
Styremedlem Severin Breivik	ikke på valg 1 år
Styremedlem Marianne Bonde Hansen	ikke på valg 1 år
Styremedlem Steinar Karlsrud	gjenvalgt for 2 år
Styremedlem Finn E Edvardsen	gjenvalgt for 2 år
Styremedlem Nils B Olsen	gjenvalgt for 2 år

Valg av revisor: Elisabeth Rollem Storløkken ble gjenvalgt for ett år.

Valg av ny valgkomite: Bjørn Egil Jensen og Bjørn Engebretsen hadde sagt ja til gjenvalg, mens Sverre Christiansen hadde bedt om avløsning. Som erstatter for Sverre Christiansen ble Siri Iversen foreslått. Valgkomiteen ble valg med akklamasjon.

Det nye styret konstituerer seg på første møte.

Valg av representanter til Follo Historielags årsmøte (26 mars 2015):

Valgt ble: Egil Wenger, Steinar Karlsrud, Siri Iversen, Bjørn Egil Jensen og Nils B Olsen. Vara: Severin Breivik.

Årsmøtet ble med dette avsluttet.

I pausen fikk deltakerne anledning til å innta en kopp kaffe og kringle. Marita Huseby overrakte blomster til lederen som takk for innsatsen, og som en hyllest for Frivillighetsprisen som han mottok.

Etter pausen orienterte lederen om noen aktuelle saker i laget.

Harald Lundstedt var invitert til å orientere om arbeidet i ”Forum for Natur og Miljø” og ”Gjersjøelva natur- og kulturpark”. Dette er samarbeidsorgan for de organisasjonene som har natur og miljø, og kulturhistorie, som interessefelt. Orienteringen ble avsluttet med et engasjert innlegg om navneskifte fra GJERSJØELVA til HVITEBJØRNELVEN, en diskusjon som har pågått en tid i. Dette er et mulig navneskifte som Harald Lundstedt ivrer sterkt for. Styret i Historielaget er delt i synet på navneskiftet. Harald ønsket årsmøtedeltakernes syn på dette, og ønsket seg en avstemning. Det ble argumentert tydelig imot dette, og det ble følgelig ikke gjennomført noen form for avstemning.

Tårnåsen 9. mars 2015.

Nils B Olsen, referent (sign)

Thea Sundt (sign)

Ragnfrid Kirkeberg Pedersen (sign)

RUSLETUR PÅ KIRKEVEIEN – FRA MYRVOLL TIL OPPEGÅRD KIRKE PÅ SVARTSKOG

Et av Historielagets arrangementer i kommunens jubileumsår, er en rusletur på den gamle Kirkeveien til Oppegård kirke, som opp til 1930-tallet var eneste kirken i sognet/kommunen. Bjørn Lunder var pådriver for gjennomføringen og sammen med frivillige fra Historielaget hadde han lagt opp til en begivenhetsrik og lærerik tur.

Vel 35 interesserte møttes på Myrvoll stasjon, hvor det ble gitt en orientering om veifarene og kryssingen av myren på Myrvoll. Myrvoll stasjon er forøvrig den høyest liggende stasjon på Østfoldbanen, 117 meter over havet. Bjørn, som er oppvokst i området, er et oppkomme av faktainformasjon, anekdoter og historier om dette området. Ja, om hele kommunen også.

Fra Myrvoll ble vi ”busset” opp på høyden til enden av Bjørnemyrveien. Herfra går oldtidsveien/kirkeveien nedover åsen i retning Flåtestad. Veifaret er nå merket som tursti og følger sommertraseen rundt ”Småmyr”. Vi endte opp nede på ”Julekvelden”. Derfra går det en sti opp igjen (nordover) mot ”Smultringen”, dette er en badeplass som ligger noen hundre meter nord for julekvelden. Man følger stien herfra til andre avstikker mot vannet.

Fra Julekvelden til Kurud med båt.

Her på Julekvelden kom vi til et av de spennende innslagene i turen, båttransport over til Kurud. Her hadde Bjørn, ved en tilfeldighet ifølge han selv, funnet en båt som passet perfekt til formålet. En aluminiums båt, tidligere brukt av Forsvaret, bragte oss trygt over til andre siden, til Kurud. Det er knyttet mange historier til virksomheten med transport over Gjersjøen, og en av dem som markerte seg her var Magda Flåtestad. Hennes historie om livet ved Gjersjøen og menneskene som skulle over vannet ble spilt av Tone Holte. Hun kom med ”rokaren”, Stein Barli, og gjennom hennes dramatisering av overfarten, ble det til en levende historie om både folk og skrømt. Et svært passende innslag i turen.

Fra strandkanten gikk vi opp til Golfbanen på Kurud. Her ble vi hjertelig tatt i mot av anleggets eier og driver, Kjell Arne Bratli. Ikke bare fikk vi slå oss ned på terrassen utenfor klubbhuset, han inviterte oss på gratis kaffe, vafler og pølser. Etter en god kaffepause fikk vi en orientering om historien til Kurud gård. Willy Østberg, vår spesialist på gårds- og slektshistorie, ga oss Kuruds gårdshistorie med et vell av informasjon om eiere, drivere og gårdens utvikling. Før vi gikk videre ga Kjell Arne Bratli oss en orientering om golfbanen, drift og fremtidige planer. Han kunne opplyse at det vil bli med de 9 hull som er der i dag, videre legges det stor vekt på å drifte i pakt med naturen, og å utvikle området for å gi oss en bedre naturopplevelse. an vil også sette i gang tiltak for at besøkende kan få tilgang til en sti i høydedraget vest for golfbanen så det kan bli gangpassasje fra Svartskog til Gjersjøen også i golfsesongen.

Utenom sesongen kan deler av den originale traseen fra "Kirkeleet" over banen og ned til parkeringsplassen benyttes.

Turen gikk videre over banen, og nå hadde vi med oss fylkesarkeolog Anne Traaholdt fra Akershus fylkeskommune. Ved Kirkeleet ga hun oss en orientering om de funn som var gjort i området. Her er det jo funnet av en mengde steinøkser og redskaper på Nøstvedt som er det største. Hun hadde med seg en del av de funnene som er gjort i vårt område, slik at vi ved selvsyn kunne få oppleve hva det dreier seg om. Her må det skytes inn at alle kan få se steinalderfunn fra vårt område ved å se utstillingen på Biblioteket i Kolben. Anne fortalte også om hvordan man går frem for å søke etter steinalderboplasser. Her er havnivået i tidligere tider en god rettesnor. Ved Kirkeleet forlot vi golfbanen og tok stien vestover mot Oppgård kirke. Det er bygd en tunell under E18 som gir oss tilgang til vestsiden av veien. Her har man funnet det som har vært veien

Tone Holte som Magdalena Flåtestad.

Kjell Arne Bratli på Kurud gård.

til og fra kirken. Den er lett å finne, er merket med skilte *OLDTIDSVEIEN*. Det ble flere stopp underveis hvor Bjørn Lunder ga oss informasjon om hvileplasser som ”Pipekvila” ved en liten kilde før vi startet på ”Rytterkleiva”. Et interessant innslag i naturen der ute er steingjerdene. Dessverre er de rasert mange steder, men fortsatt synlig.

På Grønmo som var prestegård, lensmannsgård og enkesete, fikk vi igjen høre Willy Østberg øse av sin store kjennskap til områdes gårds- og slektshistorie. Her har gården i sin tid gått i arv fra svigerfar til svigersønn i tre slektsledd som lensmannsgård. Og her har enker etter sognets prester fått bo. Turens siste stopp var inne i Oppegård kirke hvor seniorprest Karl Gervin holdt en svært interessant forelesning om kirkeliv og kirkegang i den katolske middelalder og opp mot reformasjonen. Gervin er jo svært opptatt av kirkehistorie og har skrevet flere bøker om emnet. Dette innslaget satte et verdig punktum for en dag fylt av både natur- og kulturopplevelser.

En stor takk til Bjørn Lunder, som ikke bare ledet turen, men også hadde ryddet og drenert slik at det ble fremkommelig. Videre en stor takk til eieren av Kurud golfbane, Kjell Arne Bratli, som raust spanderte vafle og kaffe til oss, og som er genuint interessert i drive anlegget på naturens- og historiens premisser. Takk til alle andre som bidro og til deltakerne som gjorde turen til en god opplevelse.

Deltaker og fotograf på turen, Nils B. Olsen.

PS

Turen skal gjentas i september – se program bakerst i bladet.

Anne Traaholdt og Bjørn Lunder ved Kirkeleet.

HISTORIELAGET SOM ”VAKTBIKKJE”.

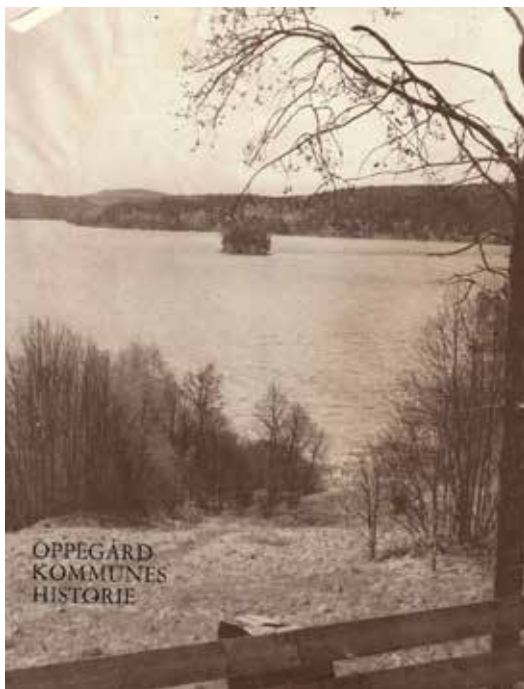
OM VÅR ROLLE I FORHOLD TIL REGULERINGER M.M.

I historielaget er vi fullt klar over de viktigste rollene vi har i forhold til lokale kulturminner. Den viktigste er nok å finne kulturminnene i vårt område. Skal vi kunne gjøre det, er det helt sentralt å kunne den lokale historien, særlig den som ligger langt tilbake i tid. Kan vi lokalhistorien, er den neste oppgaven lettere, å finne fram til spor etter fortiden, den som beviser at slik var det. Da følger de neste oppgavene av seg selv, beskrive funnene, og gjøre både historien og funnene kjent for lokalbefolkningen.

Vi liker å tro at vi har kontroll på disse oppgavene. Og det er kanskje rett, så lenge vi tror at vi vet alt. Men, er det noe som er sikkert, så er det nettopp at det er mer å lære – mer å vite. Innsamling av kunnskap om vår lokalhistorie kom i gang forholdsvis sent. Vi er en forholdsvis ung kommune, det tok tid før lokalhistoriske krefter fikk samlet seg til å skape en organisasjon rundt lokalhistorien.

Etter det arbeidet som ble utført av pionerne i laget vårt på slutten av forrige århundre, er antagelig det grøveste av lokalhistorien beskrevet. Det er vel først og fremst navn som Eivind Barca (oldtidsveiene) og Ole Rojahn (kartlegging av hele kommunen, og først og fremst bronsealder samfunnet i Sandbuktskogen), som stikker seg fram fra dette arbeidet. Men, styret i Historielaget har nok også vært fram-tredende på den tiden. Av de lokalhistoriske beskrivelsene vi har, er boka ”Oppegårds historie” fra 1965 (Eivind Barca) helt sentral. Det samme gjelder Barcas senere beskrivelser og påvisning av oldtidsveiene. Ole Rojahns ”arkeologiske rapporter” fra 1993 og 1994 er viktige kilder for kunnskapen. Vi har også en del mindre omfattende framstillinger av lokalhistorien, men mangler et sentralt og oppdatert verk, noe som kunne kalles for en ”bygdebok”.

Vi hadde ønsket oss et slikt verk i forbindelse med kommunens 100-årsjubileum. Men, bygdeboka og en gårds- og slektshistorie hører nok fortsatt framtiden til.

*Omslagsbilde av Oppegård kommunes historie.
Forfatter Eivind Barca. 1965.*

Andre kunnskapskilder er nok mer sporadiske skrifter, og for all del, den kunnskapen som formidles muntlig mellom interesserte, i og utenfor organiserte miljøer. Uansett må vi være sørgelig klar over at det nok finnes en god del igjen der ute som vi ikke vet..... Derfor er det viktig at noen forteller, og noen skriver det ned.

Kunnskapen vi har, danner bakteppet når vi i Historielaget skal utføre en av våre viktigste oppgaver, ”vaktbikkje-rollen”. Denne rollen ikler vi oss når vi blir kjent med aktiviteter generert både av det offentlige og av private, i forbindelse med utvikling av samfunnet rundt oss. Her kommer ”bruk øyne og ører” inn i bildet, og her kommer kommunens oppgave med høringer inn som en helt sentral kunnskapskilde for vårt ønske om kulturminnevern. Vi har mange eksempler på at vi har kommet i konflikt når utbyggingsinteressene er sterke, og kulturminneverninteressene ikke befinner seg nær ”maktens tider”. Men, det er mindre konflikt mellom utbygging og vern nå enn før. Det skyldes i hovedsak at utbyggingen ikke skjer i utmark i samme grad som før, men som oftest nær allerede etablerte sentrumsområder.

Tidligere var det mer manuelle rutiner forbundet med lansering-/offentlig høring i utbyggingssaker. Da var Historielaget etablert som fast høringsinstans. Dette har nok blitt mer tilfeldig etter at elektronikken råder mer og mer. Vi har de senere årene blitt mer henvist til selv å finne fram til sakene på nettet, spesielt på kommunens hjemmeside. Vi har vel ikke misset mye i oppfølgingen, men vi er avhengig av at noen i vårt miljø er interessert/har kunnskap til å følge opp. Risikoen er jo der for at noe kan bli oversett når vi ikke blir spesielt varslet. I de siste ukene har vi hatt eksempler på begge situasjoner. I alt 4 høringer er lansert – vi har faktisk fått skriftlig melding om disse. Men det er også et par høringer som er gått oss hus forbi fordi vi ikke er varslet som høringsinstans. Det er ellers flere stadier i en sak hvor det kan være aktuelt å gi uttalelse.

Vi har for tiden 2 saker som er kommet til nivået ”detaljregulering”/utlegging til offentlig ettersyn, ”Fortettingsområde ved Ormerudveien”, og ”Utbygging av Greverud senter”. Begge sakene er kjent fra før, men etter det vi har sett tidligere, har det ikke vært grunnlag for å levere uttalelse til høringen om oppstart/utarbeiding av reguleringsplanene. Når det gjelder Greverud senter, favner planen bare området der senteret allerede er etablert, og der gartneriet sto. Det eneste kjente kulturminnet her, var gårdsveien fra Vestre Greverud gård, og østover mot Østre Greverud, men denne veien er nok allerede fjernet grundig ved tidligere aktivitet. Dessuten var den en lokal vei, som vanligvis ikke gir grunn til engasjement fra vår side. Når det gjelder fortettingsområdet ved Ormerudveien, så er det ikke kjente kulturminner her, i området mellom Ormerudveien og Ski-veien, nord for Kullebunden gård og opp til Fjellveien.

I tillegg har vi planprogrammet for Kolbotn sentrum, også en sak som er kjent fra før, bl.a. ved offentlig presentasjon i et par møter. Vi har gitt uttalelse til planskissen, men det

hadde sammenheng med muligheten for at en gammel vintervei fra Ljan, over Li, til Sætre sør i Gjersjøen (på isen) passerte helt i sydkant av planområdet. Andre kulturminner dreier seg i tilfelle om de gamle husene som fortsatt står (for eksempel stasjonsbygningen, Tårnhuset, Hovedgården), men de er tidligere registrert, og vi regner ikke med at de blir rørt. Er et gammelt hus registrert i det såkalte ”Sefrak”-registeret, så forplikter det til spesielle vurderinger uansett.

En litt mer spesiell sak, er utlegging av ”Forslag til områderegulering for frittliggende småhusbebyggelse”, til offentlig ettersyn. Denne planen er ment å erstatte de tidligere ”Småhusbestemmelsene”, og har generelt neppe kulturminneverdier i seg. Vi hadde en sak på de tidligere bestemmelsene, det var snakk om å kunne bevare en hytte fra 1920-30-årene fra riving ved utskilling av tomt til ny bolig. Reglene krevde at det da i henhold til reglene skulle være bare ett hus på tomten, og at hytten dermed måtte rives. Vi hadde interesse av at hytten, som er av god bygningsmessig kvalitet, skulle kunne bestå som eksempel på den omfattende hyttebyggingen vi hadde i kommunen i mellomkrigsårene. Vi håper de nye bestemmelsene vil være lettere å håndtere i forhold til evt. dispensasjon.

Et par saker av litt annerledes art har vi nettopp hatt på Svartskog. Vi ble kjent med at det foregikk hogst i skogen nord for Solheim, og lenger nord rundt Oldtidsveien (mellom Torbjørnsrud og Bjørnsrud), uten at vi visste om det på forhånd. Her har vi jo kulturminneinteresser i forhold til bevaring av Oldtidsveitraseen. Vi var altså ikke formelt varslet, eller invitert til de befaringsene som hadde

Hogst ved Solheim. Bildet tatt nordover fra Bekkenstenveien.

foregått. I ettertid er det klart at aktørene hadde oversikt over det kjente kulturminnet, og tok hensyn til det, men for oss hadde det vært interessant å være med på å drøfte andre tegn i terrenget på antatte, men ikke kjente kulturminner. Vi har i ettertid lagt inn merknader til dette, og forutsetter at vi kommer inn på varslingslisten for slike tiltak i interessante områder for mulige kulturminner. Særlig Svartskog er jo rik på slike forekomster.

Fortettingen av bebyggelsen i Bålerudskråningen på Svartskog, er en sak vi har fulgt med interesse. Kulturminner var i søkelyset, men fylket tok affære og gikk over området

på interessante steder. Vi leverte uttalelse tidlig i saksutviklingen, men om det fikk praktisk innvirkning, vet vi ikke. Kulturminner er så vidt vi vet ikke overkjørt i godkjenningene. Diskusjonene i sommer gikk mere på prinsippet om utbygging av boliger utenom nedslagsfelt for offentlig kommunikasjon.

Når vi finner grunn til å gå inn i en sak med uttalelse, er det selvsagt at initiativtaker/forfatter sørger for at andre i vårt miljø, som antas å ha kunnskap og meninger om saken, blir forespurt. Uansett trenger vi krefter og kunnskap i å bruke elektroniske hjelpemidler for å oppdage og ettersøke saker som måtte være av interesse for kulturminnevernet.

Egil Wenger, leder Oppegård historielag.

HISTORIEN BAK ET KRIGSKORS

På forsiden av forrige nummer av Oppegård Historielags medlemsblad viste vi et bilde av Arnholt Hansen, Milorg jegeren som fikk Krigskorset med sverd for sin innsats under 2. verdenskrig. I førsteutgaven av boken MILORG D 13 I KAMP, har det første kapitlet fått tittelen: HISTORIEN BAK ET KRIGSKORS. Det omhandler de hendelser som førte til at Arnholt Hansen ble skadet for livet i sin kamp for fred og frihet. Vi gjengir her deler av det som er skrevet.

Onsdag 4. april 1945.

I bakgårdsbygningen i Tomtegaten 21 i Oslo satt 25 åringen *Frantz Siggestrøm* på det mørke trange verkstedkontoret sitt i første etasje og leste. Fra vinduet kunne han se ut på den brolagte gårdsplassen og porten ut til Tomtegaten. Frantz hadde drevet dette verkstedet noen år nå – Centrum Vektverksted het det og gikk ganske bra.

Han ante ikke at i timene som fulgte skulle det hende dramatiske ting i det lille verkstedet hans.....

Centrum Vektverksted var ikke bare møtestedet for defekte vekter i disse dager. Det var hovedkvarteret for en slipp- og aksjonsgjeng i Oslo-Milorgs Avsnitt I, område 4, gruppe I. Frantz Siggestrøm selv var slipp og aksjonskar, jui-jitsu instruktør i området og sambands-sjef i gruppen. Her møttes karer som våpensjefen i området, Gardeløytnanten *Even Westlund*, hans nestkommanderende *Alf Kaldahl*, Instruktøren *Arnholt Hansen* osv. Andre karer i gjengen var *Odd Hybenbecker*, *Oddmar Endresen* og *Knut Larssen*.

Alt var stille og rolig mens Frantz satt og leste sin engelsk-lekse. Det var tredje påskedag og hverken forretningsbesøk eller noen av Milorg karene var ventet. En av dem, gruppesjef Knut Larssen som var velkjent gjest i hovedkvarteret, var visst ikke kommet ned fra Hadeland ennå, hvor han hadde tilbragt noen dager. Femten minutter før 12 løfter Frantz på hodet og ser mot porten hvor han hører noe bråk. Så stivner han til, og halvt oppreist i stolen ser han syv uniformerte tyskere med Schmeisser maskinpistoler og fire sivilkledde karer kommer gående raskt inn porten og tvers over bakgården.....

Minuttene tikker langsomt mens tyskerne leter i de to små rommene. Med jevne mellomrom kommer den store litt kvapsete nordmannen over mot Frantz, stikker fingeren opp i

ansiktet hans og sier: - *De er illegal De mannen min!* Til å begynne med svarer Frantz "nei" – etter hvert blir han lei det og svarer ikke i det hele tatt. De 11 tyske og norske gestapistene endevender rommene – men finner ikke noe særlig. Hadde de lett bedre, ville de ha funnet en engelsk silent-killing-kniv under ovnen. Under haugen med merkelappene som lå strødd i det ene hjørnet av kontoret ville de ha funnet sambandsmateriell med skjemaer og håndbøker. De fant heller ikke sweethearten på den gamle Forden ute i gården, ikke det store våpenlageret og heller ikke beskrivelsene av de nye typene engelske fly og tanks, som lå gjemt under noe søppel rett utenfor kontorvinduet til Frantz. Etter tre kvarters leting gir de opp. Frantz blir tatt mellom to bevæpnede soldater og ført ut i en bil. Før han går inn i bilen får han øye på Knut Larssens svigerfar, *Aksel Torp*, som også er medlem av gruppen. Aksel varsler vel Knut og de andre, tenker Frantz da han blir plassert mellom to tyskere i den ene av de to bilene. De to sivile tyske gestapistene blir tilbake i verkstedet alene, lukker seg inne og sitter rolig og venter. Klokken er blitt 12.15.....

Da de to Gestapo-bilene forlot Centrum Vektverksted første gang, gikk minuttene sakte for de to tyske gestapistene som satt i det halvmørke verkstedet. De ruslet litt rundt i de to små rommene og røykte sigarett etter sigarett. Da et kvarters tid var gått, hørte de lyden av skritt ute fra gårdsplassen, En høy, tynn, lys kar kom gående mot verksteddøren. De stilte seg på hver sin side innenfor døren og trakk pistoler fra lommene. *Arnholt Hansen* ante ingen fare og gikk rett i fellen. Han var Milorg-gutt på sin hals og knyttet til samme gruppe som Frantz. Denne dagen skulle han bare innom og spørre om nytt. Da han åpnet døren, fikk han pistolen i magen, ble skjøvet inn og ble bedt om å stå rolig like foran den åpne døren inn til kontoret. Bare et par minutter etter kom det to nye gjester: Milorg-karene *Oddmar Endresen* og *Odd Hybenbecker*, som hadde parkert området astebil utenfor. Odd ble bedt om å stille seg rolig ikke langt fra utgangsdøren rett ovenfor Arnholt, mens Oddmar fikk ordre om å gå inn i det tredje hjørnet innerst i verkstedrommet. Alle tre måtte stå med ansiktet mot veggen. De to tyskerne vekslet av og til noen få ord der de sto med trukne pistoler – den ene mellom Arnholt og Odd ved utgangsdøren – den andre i det fjerde hjørnet av rommet med monteringsbenken mellom seg og Oddmar. Milorg-karene var stille, og et par minutter var gått da det banket på døren igjen. En ung gutt i tyveårsalderen med en liten husholdningsvekt i hendene kom inn og ble plassert i det fjerde hjørnet foran ovnen hvor commando-kniven lå skjult. Ung-gutten var en vanlig visergutt. Han ropte i forskrekkelse: - Jeg har ikke gjort noe galt, jeg! Det eneste jeg driver med er litt svartebørs. Han var den eneste som ble fratatt legitimasjonskortet.

Alle tilfældigheter skulle sammensverge seg mot gruppen denne dagen: så og si samtlige trodde Knut Larssen ennå var på Hadeland fordi de ikke hadde rukket å hente ham som planen var. Men Knut var kommet hjem – og fem minutter etter at visergutten tilfeldig hadde dumpet opp i det hele, kom Knut – åpnet døren langsomt og fikk øye på gestapisten med pistolen. Han smelte døren igjen, løp og forsvant.....

Da Knut åpnet døren, begynte kampen. Odd og Arnholt snudde seg begge, blunket til hverandre og signalet var gitt. I minuttene som fulgte ble det slagsmål på liv og død. Arnholt kastet seg med løftet hånd mot gestapisten ved døren, men før slaget rammet, fyrte

tyskeren løs og traff Arnholt i armhulen under den hevede armen. Kulen gikk inn i ryggmargen, og Arnholt rygget stønnende to skritt bakover og falt om kull mens hodet sneiet den lille vasken inne på Siggestrøms kontor. Han ble liggende som livløs på ryggen med lukkede øyne.

Før Arnholt falt, var Odd i kamp med tyskeren, som rettet pistolen med det varme løpet mot ham. Da skuddet gikk, hadde Odd klart å slå løpet til side så kulen boret seg tvers gjennom kontordøren og traff skosålen til den skjelvende visergutten i ovnshjørnet.

Arnholt kom til bevissthet da de bar ham inn på Terrassen. Det smertet voldsomt over hele kroppen, og han kjente at han var lam fra hoftepartiet og nedover. På et kaldt kontor i i første etasje ble han liggende på gulvet mens tre gestapister sto bøyd over ham. Han stønnet av smerte, var tørr i halsen og kunne vanskelig svelge. Han spurte om han kunne få noe vann. – Du får fortelle hva du har vært med på, så skal vi se, sa den ene av tyskerne. Arnholt var taus. Tyskeren gikk bort til springen og skrudde opp kranen for fullt så det klare vannet sprutet nedover servanten. – Du trenger ikke noe vann – du er ferdig likevel, sa tyskeren. Arnholt lukket øynene og sa ikke noe på en stund. Så kom det svakt: - Hvis jeg er ferdig likevel, gjør det vel ikke noe om jeg får litt vann? Han fikk ikke et svar.

Tyskerne gikk nærmere inn på Milorg-gutten, spurte om og om igjen om kameratene hans, hva han drev med, om han var medlem av hjemmefronten. Om og om igjen. Arnholt svarte ikke. Han lukket øynene da de grep om håndleddene hans og begynte å bryte fingrene. De bendte dem bakover så Arnholt gråt av smerte – men han lå med lukkede øyne og mistet til slutt bevisstheten.....

Sent på kvelden ble han kjørt på sykehus – han var lam for livet og ble som eneste Milorg-kar tildelt Krigskorset av general Ruge lørdag 3 november 1945. Da var det blitt fred – og han satt i en rullestol. Tre år senere døde han – av skadene han pådro seg under kampen mot Gestapo i Tomtegaten den onsdagen 4. april i krigens siste år.

Kilde: ”Milorg D 13 i kamp”, Ernst G Mortens forlag 1961.

Vil du vite mer om Krigskorset så anbefales utstillingen på Forsvarsmuseet: Krigskorset – Norges høyeste utmerkelse. Se også www.forsvarsmuseet.no

FYSISKE KRIGSMINNER I OPPEGÅRD

I dette året har Oppegård Historielag vært opptatt av å kartlegge fysiske krigsminner i kommunen. Et av disse minnene er en ex – tysk Maskingeværstilling ved Gjersjø bro. Denne ligger der fortsatt og kan beses av publikum i dag. Her hadde tyskere og norske nazister kontroll av veitrafikken, og det var et sentralt punkt på riksveien sørøver. Et minne som knytter seg til dette stedet er:

MAX MANUS MINNE FRA OPPEGÅRD EN GANG VAR VI ILLE UTE

Max Manus opererte mye nedover langs Oslofjorden under 2. verdenskrig. For å komme nedover til Østfold måtte han og hans kamerater bruke Mosseveien. I sin bok ”Det blir alvor” forteller han om en hendelse fra Gjersjø bro, et sted hvor både tyskere og norske nazister gjennomførte kontroller. Her gjengir vi denne historien:

En gang var vi ille ute, men en høyere makt må ha holdt sin beskyttende hånd over oss. Vi var seks mann, Egil Halle, Hans Breien, Kolbein Lauring, Roy Nilsen, Gregers og jeg. Som skulle ned til hytta ved Kambo for å prøvekjøre torpedoen. Vi brukte Chevrolet bilen som vi hadde lånt av elektriker Johnsen på Seter. Den var omgjort til varevogn, vinduene bak var tatt ut, og de var satt inn blikkplater i stedet. Bilen var i høyeste grad fullastet. Fire mann bak og to foran. Vi hadde dessuten to torpedoer med oss og seks stenguns. Vi hadde fått melding om at veien var klar og regnet ikke med kontroll. Jeg kjørte passe fort for å komme ut før klokken fire. Det var lørdag ettermiddag og vi visste at tyskerne ofte sendte ut patruljer for å ta bilene som kjørte etter klokken fire. To av oss, nemlig Gregers og jeg hadde statspolitipapirer, de andre hadde ingen legitimasjonsbevis i det hele tatt.

Vi kommer bortover Mosseveien, og i det vi svinger rundt veien som går langs Gjersjøelven, ser vi at det er kontroll. Det står tykt av biler og folk, og vi ser også mange soldater. Vi var langt framme, og veien var så vrien, at det ikke nyttet å snu. **Kontroll!** sa jeg til gutta bak i vognen. Det er et motbydelig ord. Enhver som kjører ulovlig vil kunne attestere at med ordet **Kontroll!** følger det frysing nedover ryggen. Vi gjorde våpnene klare, og Gregers og jeg tok sikringen av pistolene. Vi håpet at det var tyskere for dem regnet vi å kunne bløffe med våre norske politipass. Vi fikk et sjokk da det viste seg at det var norske SS tropper, frontkjempere og statspoliti vi var kommet ut for. En fin blanding. Her hadde vi ingen sjanser med våre politipapirer. Nordmennene arbeidet på hjemmebane, og de var hissige etter å gjøre sine herrer og mestere til lags. Det var en pokkers situasjon, bare et mirakel kunne redde oss. Det var 40 – 50 biler som var blitt stoppet, og de ble alle nøye undersøkt. Passasjerene i rutebilene måtte åpne ryggsekkene sine, og alle papirene ble gransket meget nøye. Vi så med gru at det var nesten et hundre soldater og politifolk. De stoppet alt som ferdes på veien, syklistene og fotgjengere. Men ikke oss! Vi bare gled inn blandt alle bilene og kjørte pent og pyntelig forbi de første frontkjemperne. Jeg merket spesielt en statspoliti med jernkorsets bånd på uniformen. Vi satt stramme i trynet og

kjørte framover. Vi satt og snakket hele tiden om hva vi skulle gjøre. Det var tykt av statspoliti og frontkjempere, men de flyttet seg etter hvert som vi kom fram og til slutt var vi gjennom dem og kunne sette opp farten litt. Nå passerte vi de siste frontkjemperne som satt langs veikanten med våpnene over knærne. Det var bare idyll alt sammen, ingen gjorde det minste tegn til å ville stoppe oss. Jeg er temmelig sikker på at vi var de eneste som ikke ble stoppet, slik kan det gå når skjebnen er en hull.

Vi stanset ved det lille brusutsalget forbi Tyrigraven, vi måtte simpelt hen ut å strekke oss etter all påkjenningen. Puh, det var nære på.

Kilde: Max Manus "Det blir alvor" Familieforlaget 2008

Veisperring med veltesteiner ved Gjersjø bru i 1943. Store steinblokker var stablet opp på hver side, slik at de kunne veltes ut i veien. (Bildet er lånt av Egil Bakke).

Kalender 2016

Kalendergruppen er godt i gang med kalenderen for 2016, inspirert av gode salgstall og hyggelige tilbakemeldinger for årets kalender. Mer bruk av bilder har tydeligvis falt i god jord, det gamle ordtaket om at ”et bilde kan fortelle mer enn tusen ord” har nok fortsatt gyldighet. Den lærdommen tar vi med oss til neste kalender også.

Nytt av året var bruk av kalenderen til undervisning i ungdomsskolen. Som jubileums-gave til kommunen holdt to fra kalendergruppen en times forelesning for alle 8-klasseene basert på kalenderen. Elevene, over 400 inkludert et par 9-klasser, satte pris på å få høre om historien til nærområdet og deltok ivrig i en avsluttende spørrekonkurranse om temaet. Endelig fikk skolene klassesett av kalenderen til fremtidig bruk.

Arbeidstittel for neste års kalender blir ”Oppvekst i Oppegård”. Her tar vi for oss utviklingen i de fysiske forholdene, fra tiden da barna måtte delta i vannbæring og vedhenting til våre dager hvor slikt arbeid for lengst er borte og nærmest ukjent. Men oppvekstforhold er så langt mer enn deltakelse i manuelt arbeid.

Fra kommunene ble etablert i 1837 har de kommunale oppgavene vært konsentrert om tre områder; utdanning, fattigvesen og veistell. Med tiden fikk områdene stadig videre innhold som en del av samfunnsutviklingen, alt med stor innvirkning på oppveksten for barn.

Selv om alle gikk på skole i gamle dager også, er det stor forskjell på timeantall og innhold i undervisningen. For 140 år siden var det skole annen hver dag og en fagkrets bestående av bibelhistorie, lesning og regning. Skolegangen ble utvidet med årene, men middelskole ble det først et stykke inn på 1900-tallet. Der måtte man for øvrig betale skolepenger til 1948.

Fattigvesen ble til helse og omsorg, underveis med betydelig innsats fra private organisasjoner som sanitetsforeningene. Ved forrige århundreskiftet var det store barneflokker hvor langt fra alle vokste opp, nå er barnedødeligheten nesten utryddet her til lands.

Veistellet ble til kommunalteknikk hvor rent vann fra springen og kontrollert avløp til rensaneanlegg er en selvfølge. Et godt og sikkert veinett for alle trafikanter er noe annet vi tar for gitt.

I tillegg til rammeverket offentlige instanser setter opp, er det en rekke lag og foreninger som sikrer barn og ungdom gode oppvekstvilkår. Oppegård har to store idrettslag som alltid har tatt barneidrett på alvor. Speiderbevegelsen har fra 1920-tallet stått sterkt i kommunen og gitt tilbud til ungdom om meningsfylt friluftsliv. Musikklivet med kor og orkestre har lange tradisjoner, her er få for unge og få for gamle. Mangfoldet er stort, og vi håper at kalenderen for 2016 gir et bilde av hvordan det har bidratt til positive oppvekstvilkår.

For Kalendergruppen

Finn E. Edvardsen

OPPEGÅRD HISTORIELAG

Aktivitetsplan høsten 2015 – jubileumsåret

Aktivitet/arrangement	Tid og sted, kort beskrivelse
Omvisning, Oppegård rundt. Buss-sightseeing.	Onsdag 2. september, kl. 18.00. Fra bussholdeplassen v/Statoil mot sør – over Sofiemyr - og p-plassen Greverud skole. I alt ca. 2 timer. Påmelding m.v. se neste side.
Vandring på Kirkeveien. Fra Myrvoll, Myrvolltoppen, Flåtestadskogen, "Julekvelden", Kurud, Grønmo, til Oppegård kirke.	Søndag 13. september, kl. 10.00. Oppmøte på p-plassen Myrvoll stasjon. Ledsager Bjørn Lunder. Bussen frakter oss opp til Stangåsen. Orienteringer og spill på Kurud/"Julekvelden", (kafé og orienteringer), Grønmo (info) og Oppegård kirke (info). Påmelding m.v. se neste side.
Kåseri v/Finn Erhard Johannessen. "Oppegårds moderne historie – ca. 1900 -1940".	Torsdag 17. september, kl. 19.00. Grendehuset – Oppegård Vel. Finn E. Johannessen tar utgangspunkt i sitt kapittel (kap. 4) i Jubileumsboken, og utdyper nærmere. Samarbeid med Oppegård bibliotek. Enkel servering.
Kåseri v/Berit Nøkleby. "Oppegårds moderne historie – etter 1945".	Torsdag 15. oktober, kl. 19.00. Grendehuset, Oppegård Vel. Berit Nøkleby tar utgangspunkt i sin egen artikkel, kapittel 6 i Jubileumsboken, og utdyper nærmere. Samarbeid med Biblioteket. Enkel servering.
Kåseri v/Bjørn G. Lunder. Ad Stokkbåten, og kommunikasjonshistorien knyttet til båten og Gjersjøen. <hr/> Kåseri v/Ole Endresen. "Om kultur og sosialt liv i Oppegård".	Torsdag 29. oktober, kl. 19.00. Oppegård bibliotek, Galleriet. Funnstedet i Gjersjøen har nær tilknytning til gammel kommunikasjonshistorie, også før overfarten ble til "veien til kirken". Enkel servering. <hr/> Torsdag 5. november kl. 19.00. Biblioteket, Kolben - biblioteksgalleriet. Ole Endresen tar utgangspunkt i sin artikkel i Jubileumsboken (kap. 7). Arrangement i samarbeid mellom Biblioteket og Historielaget. Enkel servering.

Bla om til neste side for å se resten av aktivitetsplanen.

Avsender: Oppegård Historielag, Postboks 12, 1411 Kolbotn

Fortsettelse av aktivitetsplan høsten 2015 – jubileumsåret

Kåseri "Oppegårds politiske historie fra 1945 til i dag".
Ved Ola Alsvik, Tore Haugen m.fl.

Torsdag 26. november kl. 19.00.
Biblioteket, Kolben – biblioteksgalleriet.
Det tas utgangspunkt i kapittel 8 i Jubileumsboken. Arrangementet er i samarbeid mellom Biblioteket og Historielaget. Enkel servering.

Se også vår hjemmeside, www.oppegard-historielag.com, og kommunens web-side www.Oppegard2015.no.

Bussturen– sightseeing: Ledsager/guide Steinar Karlsrud. Start bussholdeplassen ved Statoil, Kolbotn, mot sør (kl. 18.00) over Sofiemyr til p-plassen ved Greverud skole (best plass for bilparkering). Rute videre: Gjersjøen rundt sør – Svartskog (kort opphold m/info Kolonialen) – Ingierstrandveien – Gjersjøelva - Stubljan (kort opphold m/info) – Trollåsen - Kolbotn – Sofiemyr - Myrvoll – Greverud skole .

Påmelding (maks 1 buss): Egil Wenger, tlf. 66802789/97749002, eller Einar Skillebekk, tlf. 66991997/92050595. Det er mulig å avtale på-/avstigning underveis mellom Statoil og Greverud skole. Kr. 100,- i egenbetaling pr. person.

Vandringen på Kirkeveien: Beregn 6-7 timer (inkl. orienteringer og pauser).

I alt 4-5 km på skogsti, ha godt fottøy (buss Myrvoll p-plass til Stangåsen).

Egenbetaling kr. 100,-, på grunn av buss, og overfarten på Gjersjøen (Julekvelden – Kurud) med båt/begrenset kapasitet. Egner seg neppe for mindreårige.

Vi ber om påmelding: Til Bjørn Lunder tlf. 66991023/97742880, eller Egil Wenger tlf. 66802789/97749002.

Buss tilbake fra kirken til Myrvoll (p-plassen) tilbys. Det er mulig å delta bare på halve turen, enten ned til Gjersjøen, eller opp fra Kurud til kirken. Si ifra om det ved påmelding. Se mer om programmet i referatet fra tilsvarende tur i vår (side 7-9).